

tidens

e k k o

UTGITT AV CHR. MICHELSENS INSTITUTT, BERGEN
OG NORSK UTENRIKSPOLITISK INSTITUTT, OSLO

ARNE LANGELAND

**FELLESMARKEDET
OG NORGE**

*Det Europeiske Økonomiske Fellesskap
Andre samarbeidsformer mellom De Seks
Forhandlingssituasjonen — Norges valg
Andre EFTA-lands stilling
Nordisk samarbeid*

NR. **3** 1961-62

Norsk Utenrikspolitisk Institutt ble opprettet ved stortingsvedtak i 1959, og begynte sin virksomhet ved årsskiftet 1959/60.

Instituttet har til formål å drive informasjons- og opplysningsvirksomhet om utenrikspolitiske spørsmål, samt forsknings- og undervisningsvirksomhet. Instituttet ledes av et styre bestående av: redaktør og formann i Stortingets utenrikskomité, Finn *Moe*, (formann), direktør August *Schou* (nestformann), professor dr. juris. Frede *Castberg*, redaktør Chr. A. R. *Christensen*, oberstløytnant Arne *Haugan* samt instituttets direktør, dr. philos. John *Sanness*.

Instituttet utgir foruten «Tidens Ekko» også tidsskriftet «Internasjonal Politikk» i samarbeid med Chr. *Michelsens Institutt* samt enkeltpublikasjoner om utenrikspolitiske emner.

«Tidens Ekko» ble utgitt av Chr. *Michelsens Institutt* for Videnskap og Åndsfrihet i Bergen i årene etter siste krig og frem til 1952.

Serien er nå tatt opp igjen, ved velvillig imøtekommenhet fra Chr. *Michelsens Institutt*, nå som et samarbeidsforetagende mellom dette institutt og Norsk Utenrikspolitisk Institutt i Oslo.

«Tidens Ekko»

ansvarlig redaktør dr. philos. John *Sanness*.
Redaksjonssekretær cand. philol. Erik *Loe*.
Redaksjon og ekspedisjon: Utenrikspolitisk
Institutt, Parkveien 12, postboks 7178, Oslo.
Telefon 60 75 90.

FELLESMARKEDET OG NORGE

FORORD

Dette hefte av Tidens Ekko forsøker å gi en kortfattet fremstilling av den problemstilling Norge står overfor når det gjelder forholdet til Det Europeiske Økonomiske Fellesskap, eller Fellesmarkedet som det vanligvis kalles.

Det gis først en oversikt over samarbeidet og samarbeidsformene mellom de seks nåværende medlemsland i Felleskapet. I Tidens Ekko nr. 7, 1960—61, «De Seks og De Sju», ble det gjort rede for den handelspolitiske bakgrunn for de økonomiske gruppedannelser i Vest-Europa. I denne fremstilling behandles den forhandlings situasjon vi nå befinner oss i etter at Storbritannia og Danmark samt Eire har søkt om forhandlinger med sikte på medlemskap i Felleskapet. Deretter gjennomgås de valgmuligheter Norge står overfor.

Spørsmålet om Norges forhold til Det Europeiske Økonomiske Fellesskap har også utenriks- og sikkerhetspolitiske sider. Denne fremstilling tar ikke disse problemer opp til drøftelse.

Oslo, 5. oktober 1961.

DET EUROPEISKE ØKONOMISKE FELLESSKAP

Traktaten om opprettelse av **Det Europeiske Økonomiske Fellesskap** eller **Fellesmarkedet** som det gjerne kalles, ble undertegnet i Roma i mars 1957 av **Belgia, Frankrike, Italia, Luxembourg, Nederland** og Forbundsrepublikken **Tyskland**. Traktaten som er rettslig uoppsigelig, trådte i kraft den 1. januar 1958. Fellesmarkedet har altså nå vært i virksomhet i snart fire år.

Traktaten handler om *økonomiske samarbeidsspørsmål*. Målsettingen er å fremme økonomisk vekst og stabilitet, økt levestandard og nærmere forbindelser mellom medlemslandene.

Virkemidlene er opprettelse av et *felles marked* i form av en tollunion hvor toll og andre handelsrestriksjoner gradvis skal avvikles mellom medlemslandene og en felles tolltariff etterhvert settes iverk overfor tredjeland. En *felles landbrukspolitik* og en *felles samferdselspolitikk* skal utarbeides og forholdene etter hvert legges til rette for innføringen av en *felles ytre handelspolitikk*. Kapital, tjenester og arbeidskraft skal med tiden kunne bevege seg fritt innen området. Sosialpolitikken og den økonomiske politikk skal samordnes og nasjonal lovgivning harmoniseres i den utstrekning det er nødvendig for at det felles marked skal virke etter sin hensikt. Et kontrollsystem for blant annet truster og karteller skal bygges opp.

Overgangsperioden for en gradvis gjennomføring av dette økonomiske samarbeid er delt i tre etapper på i prinsippet fire år hver. Overgangsperioden utløper og samarbeidet skal være fullt etablert den 1. januar 1970. Forslag om en forkortelse av overgangsperioden har vært fremsatt uten at det hittil har ført til resultater. Men man har besluttet å fremskynde enkelte tiltak, f. eks. tollnedbyggingen og kvoteavviklingen i det felles marked og den første tilnærming til den felles ytre tolltariff.

Bestemmelsene er temmelig klart fastlagt når det gjelder avviklingen av handelsrestriksjoner, men på de øvrige områder har de i stor utstrekning karakter av rammeforpliktelser. Målsettingene er gitt, men først i årene som kommer, vil det bli fastslått hvordan de skal gjennomføres i praksis. Det vil da skje gjennom forhandlinger mellom medlemslandene innen rammen av de felles institusjoner.

Fellesskapets institusjoner er **Kommisjonen, Ministerrådet, den Parlamentariske Forsamling og Domstolen.**

Kommisjonen er et uavhengig organ med 9 medlemmer som er valgt av regjeringene for fire år ad gangen. Den myndighet den har fått, er i det vesentlige dels innstillende, dels utøvende. Men i visse tilfelle har den også besluttede myndighet. Hvert av de 9 medlemmene har ansvaret for én av Kommisjonens faglige avdelinger. Kommisjonen har en stab på 1850 tjenestemenn.

Ministerrådet består av én representant fra hvert av medlemslandenes regjeringer. Det har i det vesentlige den besluttede myndighet i samarbeidet. For vedtak som krever kvalifisert flertall, er det opprettet et system med veiet stemmerett der Frankrike, Tyskland og Italia hver har 4 stemmer, Nederland og Belgia 2 stemmer hver og Luxembourg 1 stemme.

Ministerrådet og også Kommisjonen kan treffe forskjellige typer av beslutninger. Den mest vidtgående kalles «regulering». En regulering får umiddelbar virkning i medlemslandene, slik at regjeringer og borgere må etterleve den. Det er neppe mulig å forutsi i hvilken utstrekning Ministerrådet i fremtiden vil komme til å gjøre bruk av denne vedtaksform eller om det vil komme til å foretrekke mindre direkte bindende samarbeidsformer, som f.eks. «direktiver». Direktiver er bindende for regjeringene når det gjelder målsettingen, men overlater det til nasjonale organer å forestå iverksettelsen. Det kan også rettes «råd» og «anbefalinger» til regjeringene.

Den Parlamentariske Forsamling består av 142 representanter, valgt av de seks lands nasjonalforsamlinger. Forsamlingen har rådgivende myndighet overfor Kommissjonen i forskjellige saker. Det er samtidig et politisk kontrollorgan som med $\frac{2}{3}$ flertall kan vedta mistillitsforslag slik at Kommissjonens medlemmer må gå av.

Domstolen består av 7 dommere og har til oppgave å avgjøre rettsspørsmål ved fortolkningen og anvendelsen av traktaten om Fellesmarkedet.

Den Parlamentariske Forsamling og Domstolen er felles for **Fellesmarkedet, Det Europeiske Kull- og Stålfellesskap og Det Europeiske Atomenergifellesskap (EURATOM).**

• • •

I det felles marked utgjør *tollnedbyggingen* for industrivarer nå 30 prosent av basistollsatsene. For enkelte landbruksvarer utgjør tollnedsettelsene 25 prosent, for andre foreløpig bare 20 prosent.

Neste tollnedsettelse på 10 prosent finner sted innen 31. desember 1961. Det er foreslått at denne tollnedsettelse skal være 20 prosent for industrivarene slik at tollnedbyggingen da skal utgjøre i alt 50 prosent av basistollsatsene. Dette spørsmål vil bli avklart i løpet av høsten. Resten av tollbeskyttelsen mellom medlemslandene skal i prinsippet bli avskaffet i annen og tredje etappe i overgangsperioden.

Tollsatsene i den felles ytre tolltariff ligger på gjennomsnittet av de nasjonale tollsatser. Fra denne hovedregel er det gjort visse unntak. Det viktigste omfatter de råvarer og halvfabrikater som er oppført på en særskilt liste G til traktaten. Disse varer betraktes som «ømfintlige» for de enkelte medlemslandene, og forhandlingene i fjor om de felles ytre tollsatser bød på store vansker. De ble løst gjennom en kombinasjon av relativt høye tollsatser og en begrenset adgang til tollfri import eller import til reduserte satser av bestemte varer, når spesielle grunner foreligger.

Den første tilnærming til den felles ytre tolltariff for

industriprodukter fant sted den 1. januar 1961. For landbruksvarer, som også omfatter fisk og fiskeprodukter, begynner tilnærmingen til en felles tariff først den 1. januar 1962. Den annen tilnærming til fellessatsene finner sted før utløpet av annen etappe. Ved utløpet av tredje etappe skal fellestariffen være iverksatt.

Dersom innføringen av felles tollsatser skaper særlige vansker for ett av medlemslandene, er det muligheter for særordninger. Innføringen av fellestariffen kan da utsettes for visse varer for en begrenset periode. Fellestariffens satser kan videre fravikes hvor det gjennom tollkvoter gis adgang til tollfri import eller import til reduserte satser. Fellessatsene kan dessuten endres enten ensidig fra Fellesmarkedets side eller som resultat av toll- og handelsforhandlinger med tredjeland.

Medlemslandene skal innen 31. desember 1961 fjerne alle kvantitative restriksjoner på importen av industriprodukter fra andre medlemsland. De skal videre overfor tredjeland oppheve gjenstående importrestriksjoner for industrivarer så snart som mulig i samsvar med forpliktelsene i GATT og Det Internasjonale Valutafond.

Et medlemsland som er i betalingsbalansevansker har krav på støtte. Dersom det ikke får slik støtte eller hvis støtten er utilstrekkelig, skal de medlemsland som er i vansker få adgang til å treffe tiltak for å beskytte betalingsbalansen. Villkårene for dette er imidlertid satt strengere enn hva en er vant til i andre internasjonale organisasjoner.

Statlige monopoler som driver kommersiell virksomhet, skal gradvis avvikle forskjellsbehandling ved kjøp og salg. For industriprodukter skal forskjellsbehandlingen være avvirket innen 31. desember 1961.

Medlemslandene kan anvende kvantitative handelsrestriksjoner når disse er begrunnet i offentlig moral, orden og sikkerhet, helse- eller veterinærmessige hensyn etc. Hvorvidt denne unntaksbestemmelse vil bli gitt en rommelig eller snever anvendelse, vil først utviklingen vise.

Medlemslandene skal samordne sine handelsforbindelser med omverdenen for å legge vilkårene til rette for en *felles ytre handelspolitikk*. En særlig klausul skal innarbeides i medlemslandenes handelsavtaler med tredjeland for å gjøre det mulig å be om forhandlinger når innføringen av den felles handelspolitikk nødvendiggjør endringer i de bilaterale avtaler. Medlemslandene skal rådføre seg med hverandre under handelsforhandlinger og avtaleperiodene tilpasses.

Etter utløpet av overgangsperioden skal den felles ytre handelspolitikk bygge på ensartede prinsipper særlig når det gjelder tollendringer, avslutning av toll- eller handelsavtaler, frigjøring av handelen, eksportpolitikk og handelspolitisk beskyttelse mot bl. a. dumping og subsidier. Kommisjonen skal føre handelsforhandlingene med tredjeland på medlemslandenes vegne innen rammen av de retningslinjer som Ministerrådet trekker opp. Avtalene skal inngås av Ministerrådet og ikke av de enkelte medlemsland.

Når det gjelder rene tollforhandlinger skal denne fremgangsmåte følges allerede nå i overgangsperioden. Erfaringer for hvordan systemet virker i praksis, har vi hittil bare fra enkelte tollforhandlinger i GATT. Ministerrådet ga bare begrensede forhandlingsfullmakter til Kommisjonen, og dens muligheter for å delta i reelle forhandlinger var derfor små.

I overgangsperioden skal medlemslandene så langt råd er, samordne sin opptreden i internasjonale økonomiske organisasjoner. I OECD der de seks land er med, har også Kommisjonen rett til å delta. I spørsmål som er av særlig interesse for Fellesmarkedet skal medlemslandene etter overgangsperiodens utløp opptre i fellesskap i internasjonale økonomiske organisasjoner.

* * *

De alminnelige regler for avviklingen av toll og kvantitative handelsrestriksjoner skal gjelde også for handelen

med landbruksvarer. Landbruket står imidlertid i en særlig stilling i alle land, og reguleringen av samhandelen innen Fellesmarkedet skal finne sted innenfor rammen av *en felles landbrukspolitik*. Denne skal ha til formål å øke landbrukets effektivitet, sikre en rimelig levestandard for landbruksbefolkningen, stabilisere markedene, garantere tilførselene og sikre rimelige priser for forbrukerne.

Den felles landbrukspolitik skal i første rekke basere seg på felles ordninger for produksjonen, omsetningen og prisdannelsen. De felles ordninger kan være felles konkurranseregler, samordning av nasjonale markedsorganisasjoner, eller også felles europeiske markedsorganisasjoner. Uttrykket markedsorganisasjon omfatter også prisregulering, produksjons- og omsetningssubsidier, lagring og andre tiltak. Det skal opprettes særskilte fonds for markedsregulering.

Mens det for andre næringsgreners vedkommende er strenge regler for bruk av subsidier og annen offentlig støtte, gjelder dette ikke for jordbruket uten etter nærmere vedtak av Ministerrådet. Det er spesielt gitt adgang til å gi støtte, f.eks. over statsbudsjettet, til bruk som er vanskelig stilt på grunn av strukturelle eller naturgitte forhold. Det samme gjelder subsidier innen rammen av økonomiske utbyggingsprogrammer.

Kommisjonen har utarbeidet et forslag til gjennomføringen av den felles landbrukspolitik. I følge forslaget skal det opprettes felles europeiske markedsorganisasjoner for korn, meieriprodukter og sukker. For kjøtt, fleisk, fjørfe-slakt og egg er det foreslått en samordning av de nasjonale markedsorganisasjoner, mens det for frukt, grønnsaker og vin bare blir foreslått felles konkurranseregler.

Ministerrådet har vedtatt enkelte retningslinjer for landbrukspolitikken. Den viktigste er at medlemslandene skal innføre et felles prisnivå for landbruksvarer og at omsetningen av varene mellom dem skal finne sted på samme vilkår som på et nasjonalt marked. Ved innføringen av felles markedsorganisasjoner skal bøndene få samme garanti

for sysselsetting og levestandard som nasjonale markedsorganisasjoner gir dem. Hvordan disse hensyn skal forenes i praksis, vil først utviklingen kunne vise.

Ministerrådet har også bestemt at variable importavgifter skal være det viktigste beskyttelsesmiddel mot import av landbruksvarer fra tredjeland. Importavgiften skal svare til forskjellen mellom prisen for en vare i eksportlandet og prisen i importlandet. Mellom medlemslandene selv skal importavgiftene avvikles på samme måte som toll og mengdereguleringene etterhvert som man nærmer seg felles prisnivå for landbruksvarer i Fellesmarkedet. Men Ministerrådet har holdt døren åpen for andre former for importregulering, bl. a. minsteprisordninger.

Kommisjonens forslag tar sikte på en integrasjon av de nasjonale markeder på relativt kort tid. De fleste felles landbrukspolitiske tiltak er foreslått gjennomført allerede innen 1967. Bortsett fra strukturpolitikken legger planen mindre vekt på regional markedspolitikk.

Foreløpig er gjennomføringen av den felles landbrukspolitikk ikke kommet særlig langt. Dette skyldes i første rekke motstand fra Tysklands side. Uenigheten gjelder spesielt prisnivået. Tyskland ønsker høye fellespriser i motsetning til bl. a. Frankrike og Nederland som ønsker lave priser. Under enhver omstendighet vil prisene etter Kommissjonens forslag ligge over verdensmarkedets nivå.

Landbruksvarene omfatter også *fisk og fiskeprodukter*. Forutsetningen er en felles fiskeripolitikk som skal utformes. Foreløpig kjenner en ikke til hvilke retningslinjer en slik felles fiskeripolitikk vil bygge på. De seks nåværende medlemsland danner totalt sett et underskuddsområde for fisk. Dette er trolig grunnen til at de foreløpig ikke er kommet lenger på dette område enn til å fastsette relativt høye ytre tollsatser. Dette innebærer en preferering av egen produksjon som igjen vil kunne gi muligheter for en betydelig ekspansjon i fiskerinæringen og foredlingsindustrien i årene fremover.

Kommisjonen har, som vi skal se, foreslått at medlemslandene innen utgangen av 1969 skal ha rett til å drive fiske i andre medlemslands territorialfarvann på samme vilkår som landenes egne borgere.

• • •

Målsettingen, å skape et felles marked, skal virkeliggjøres også gjennom *en felles samferdselspolitikk* som omfatter jernbane-, veg-, innsjø- og kanaltransport. Skipsfarten og luftfarten står internasjonalt i en særstilling og det må særlige vedtak til for å la transportbestemmelsene omfatte disse to næringer. Kommisjonen som på mange områder er en drivende kraft i samarbeidet, mener imidlertid at Fellesmarkedets øvrige regler må gjelde også her, bl. a. etableringsretten og konkurransereglene. Medlemslandene hevder på sin side at det må særlige vedtak til før dette kan skje. Spørsmålet kan neppe ventes avklart med det første.

Jernbanetransporten vil trolig fortsatt bli regulert gjennom bestående internasjonale avtaler. Men for veg-, innsjø- og kanaltransport skal det utarbeides felles regler for Fellesmarkedetslandene.

Forskjellsbehandling i transportpriser og -vilkår vil ikke bli tillatt. Kommisjonen har krav på å bli underrettet om priser og avtaler som er diskriminerende. Priser og vilkår må ikke virke som støtte for særlige industrigrener. Her skal det imidlertid tas hensyn til en hensiktsmessig regional økonomisk politikk og behovene i mindre utviklede områder. Støtteordninger i forbindelse med offentlige tjenesteytelser kan fortsatt opprettholdes.

Kommisjonen har fremlagt et forslag til retningslinjer for den felles samferdselspolitikk. Dette tar sikte på å fjerne samferdselsmessige hindringer for etableringen av det felles marked og på å få i stand en alminnelig ordning av samferdselen innen hele Fellesmarkedet.

• • •

I løpet av overgangsperioden skal borgere og selskaper i et medlemsland få adgang til å utøve selvstendig næringsvirksomhet i et annet medlemsland på nasjonale vilkår. Denne *etableringsrett* omfatter retten til å lede firmaer og selskaper, opprette agenturer, datterselskaper og filialer.

Selskaper må ha sete, hovedkontor eller hovedvirksomhet innen Fellesskapet. Når et selskap har en åpenbar og fast forbindelse med næringslivet i ett av medlemslandene, har det lov til å opprette filialer og datterselskaper i andre land.

Vilkår som blir stilt for et lands egne borgere og selskaper, skal kunne opprettholdes eller videreutvikles. Kravet er at det ikke skal være forskjellsbehandling. Administrative regler og lovbestemmelser skal kunne harmoniseres, men harmonisering av lovgivning må skje ved enstemmighet. Etableringsretten er ikke til hinder for restriksjoner som begrunnes i offentlig orden, sikkerhet og helse. Det samme gjelder kvalitative krav eller vilkår som stilles som ledd i struktur- eller konserveringspolitikk. Etableringsretten hindrer heller ikke offentlig forkjøpsrett.

Kommisjonen har utarbeidet forslag til plan for en gradvis gjennomføring av etableringsretten. Forslaget, som trenger godkjenning fra et enstemmig Ministerråd, går ut på at etableringsretten innen utgangen av 1963 skal omfatte vesentlige deler av industrien, gruvedrift, import- og eksporthandel, engroshandel, elektrisitet og bankvirksomhet. Innen utgangen av 1965 skal det samme gjelde for næringsmiddelindustrien og hotellnæringen, detaljhandel og forsikring, unntatt livsforsikring, som først skal bli frigjort innen utgangen av 1967. Etableringsretten foreslås gjort gjeldende for jordbruk (med visse særregler), skogbruk og fiske i territoriale og indre farvann innen utgangen av 1969.

* * *

Kapitalbevegelsene mellom medlemslandene skal gradvis frigjøres i overgangsperioden med sikte på å komme fram til et *fritt kapitalmarked*. Frigjøringen av kapitalbeve-

gelsene er motstykket til den likhet i adgangen til å utøve næringsvirksomhet som er omtalt under etableringsretten.

Ministerrådet har vedtatt at overføringer i samband med varekreditter og direkte investeringer skal liberaliseres fullt ut. Kapitaloverføringer ved kjøp og salg av børsnoterte verdipapirer skal også frigjøres. Ved omsetning av ikke-børsnoterte verdipapirer, utleggelse av private markedslån og langsiktige finansieringslån er imidlertid liberaliseringen gjort betinget, idet medlemslandene kan gjøre bruk av restriksjoner når økonomiske hensyn tilsier det. Ved kortsiktige kapitalplaseringer, opprettelse av bankkonti og personlige lån, kan medlemslandene inntil videre opprettholde kontroll. Det er uvisst om og når liberaliseringen vil bli gjort fullt ut gjeldende for de to siste grupper av kapitalbevegelser.

Statsstøtte til bedrifter eller produksjonsformål er ikke tillatt dersom det medfører en endring i konkurranseforholdene. Dette gjelder ikke for støtte av sosial art eller ved naturkatastrofer. Støtte kan også gis i samband med regional utbygging eller utvikling av visse virksomhetsgrener, til viktige fellesprosjekter eller til å motvirke forstyrrelser i et medlemslands økonomi.

Felles konkurranseregler inneholder forbud mot monopoler og konkurranseregulerende avtaler, og mot statlig støtte eller dumping som begrenser konkurransen eller forvirr konkurranseforholdene. Det er imidlertid adgang til å godkjenne avtaler som virker til å øke effektiviteten i produksjon eller omsetning. Håndhevelsen av bestemmelsene ligger hos Kommisjonen.

Det er innført meldeplikt for visse typer av avtaler. Avtaler om bruttopriser og lisens- og eksklusivavtaler mellom høyst to bedrifter, er imidlertid fritatt for meldeplikt. Kommisjonen kan ved overtredelse ilegge bøter. Eksportkarteller med sikte på tredjeland rammes ikke av bestemmelsene.

* * *

Ved sysselsetting, avlønning og andre arbeidsvilkår skal forskjellsbehandling fjernes mellom borgere i medlemslandene. Kommisjonen har utarbeidet en plan for en gradvis gjennomføring av et *fritt arbeidsmarked*. Planen er ennå ikke vedtatt i sin helhet. Under den første etappe skal medlemslandene ha lov til å holde fast ved prinsippet om preferanse for nasjonal arbeidskraft. I annen etappe er det foreslått at et land bare skal få gi preferanse til nasjonal arbeidskraft når det er fare for levestandarden og sysselsettingen i enkelte distrikter og bransjer. I tredje etappe skal så alle gjenværende restriksjoner oppheves.

Planen bygger på prinsippet om prioritet for Fellesmarkedets arbeidskraft. Arbeidskraft skal ikke tas inn fra tredjeland uten at det er sikkerhet for at det ikke foreligger arbeidskraft i en annen medlemsstat.

Formidlingen av tilbud og etterspørsel etter arbeidskraft skal skje på en slik måte at man ikke setter levestandard og sysselsetting i de forskjellige områder og næringer i fare. En rekke faktorer bremser på arbeidskraftens bevegelse, f.eks. språkvansker, uvant klima og miljø, nye seder og skikker og vansker med å finne rimelig bolig. Viktig er også de krav som stilles til faglig opplæring.

Medlemslandenes *sosialpolitikk* skal samordnes i den utstrekning det finnes nødvendig. Dette innebærer visse minstekrav, men hindrer ikke enkelte medlemsland i å gå lenger enn andre i sosialpolitiske tiltak.

Målsettingen er at arbeidstakernes leve- og arbeidsvilkår skal bedres med sikte på en utjevning på høyere nivå. Kommisjonen skal fremme samarbeid mellom medlemslandene om bl. a. sysselsettingen, arbeidsrettslovgivning og arbeidsvilkår, yrkesopplæring, sosial trygghet, beskyttelse mot arbeidsulykker og -sykdommer, og helseforskrifter. Det forutsettes et nært samarbeid med den **Internasjonale Arbeidsorganisasjon (ILO)**.

Det skal gjennomføres like lønn for samme arbeid for kvinner og menn, men dette vil trolig ta en viss tid. Ar-

beidstakere som flytter fra et medlemsland til et annet, skal ha rett til å overføre de trygderettigheter de har opparbeidet. Det legges vekt på sosial trygghet i forbindelse med arbeidskraftens bevegelighet.

Det Europeiske Sosiale Fond har til oppgave å fremme sysselsettingsmulighetene og arbeidskraftens bevegelighet. Fondet administreres av Kommisjonen.

I overgangsperioden skal Fondet dekke 50 prosent av offentlige utgifter i samband med tiltak for å skape nye arbeidsmuligheter og yrkesmessig omskolering. Etter utløpet av overgangsperioden kan Fondet få nye oppgaver.

Det er opprettet en **Europeisk Investeringsbank**, som ved utlån og garantistillelse skal bidra til finansieringen av prosjekter i alle sektorer av det økonomiske liv som ikke helt ut kan finansieres av det enkelte medlemsland selv. Banken har en kapital på 1 milliard dollar innbetalt av medlemslandene. Lån og garantier må ikke overstige egenkapitalen med mere enn 250 prosent. Investeringsbanken legger vekt på utbyggingen av økonomisk mindre utviklede områder innen Fellesmarkedet.

• • •

De oversjøiske land og områder som har eller har hatt særlige forbindelser med ett av medlemslandene, forutsettes knyttet til Fellesskapet. Dette gjelder de oversjøiske franske departementer, i første rekke Algerie, dernest bl. a. De Nederlandske Antiller, Surinam, Fransk Somaliland samt en rekke uavhengige land tilhørende franc-sonen. Den største gruppe omfatter de tidligere franske, italienske og belgiske besittelser i Afrika samt Nederlandsk Ny Guinea. Disse land og områder er nå knyttet til Fellesskapet ved en særlig konvensjon som utløper den 31. desember 1962. Denne går i hovedtrekkene ut på at de oversjøiske land og områder skal nyte godt av toll- og kvoteavviklingene mellom medlemslandene i Fellesskapet. Til gjengjeld skal de oversjøiske land og områder gi alle medlemslandene samme

behandling som moderlandet nå får, og de skal avvikle innførselstoll når dette ikke skader oppbyggingen av nye industrier. Fellesskapet har opprettet et **Europeisk Utviklingsfond** på ca. 580 millioner dollar for de oversjøiske land og områder.

De fleste afrikanske områder har nå oppnådd selvstendighet, og forholdet mellom dem og Fellesskapet har endret seg vesentlig. Flertallet av de nye stater har imidlertid gitt uttrykk for ønske om fortsatt assosiering med Fellesskapet. Kommisjonen har fremlagt forslag om ny assosieringsavtale for disse land for en syvårsperiode. Forslaget innebærer opprettelse av et assosieringsråd, reorganisering av Utviklingsfondet, avvikling av tollsatser og av avgifter på viktigere tropiske produkter, innføring av fellestariffen, iverksettelse av et prisgarantisystem, samt produksjonsstøtte for visse varer. Reelle forhandlinger om disse spørsmål kan neppe bli innledet før i 1962.

En europeisk stat kan søke om *medlemskap* i Fellesskapet. De tilpasninger som dette nødvendiggjør i avtaleverket, skal fastlegges i en særlig avtale mellom medlemslandene og den stat som søker medlemskap.

Fellesskapet kan slutte *assosiasjonsavtaler* med tredje land, med sammenslutninger av stater eller med internasjonale organisasjoner. Det kreves ikke at vedkommende stater eller organisasjoner er europeiske. Det er ikke gitt retningslinjer for assosiasjonsavtalenes innhold. De nærmere vilkår fastlegges i avtaler etter forhandlinger. Disse forhandlinger føres av Kommisjonen, og avtalene inngås av Ministerrådet på vegne av medlemslandene.

En avtale med Hellas om assosiering med Fellesskapet ble undertegnet i 1961. Tyrkia har søkt om assosiasjon, men forhandlingene er foreløpig ikke kommet særlig langt.

Andre samarbeidsformer mellom De Seks.

Traktaten om opprettelse av det **Europeiske Kull- og Stålfellesskap** ble undertegnet av de seks land i 1951. Den trådte i kraft 25. juli 1952. Traktaten gjelder for et tidsrom av 50 år.

Fellesskapets *politiske målsetting* er å integrere fransk og tysk kull- og stålindustri for derved å hindre nye krigerske konflikter mellom de to land.

Det *økonomiske mål* er å innføre et felles marked for kull, koks, jernmalm, skrap, jern og stål, ved å avvikle hindringene for samhandelen. Disse omfatter toll og mengderegulering, forskjellige former for prisdiskriminering (herunder fraktrater), restriktive produsentavtaler og forretningsmetoder. Overgangen fra nasjonale markeder til et felles marked var gjennomført i 1958.

Fellesskapets *organer* skal påse at det felles marked får regelmessige tilførsler og sikrer forbrukerne lik adgang til produksjonskildene og rimelige og stabile priser. De skal bedre arbeids- og levevilkårene for arbeidstakerne og oppmuntre til modernisering og effektiv utnyttelse av produksjonsmidlene i det felles marked.

Den utøvende makt er tillagt et eget organ, **Den Høye Myndighet**. Den kan opptre direkte overfor de enkelte bedrifter i det felles marked uten å gå vegen om nasjonale myndigheter, og den kan treffe vedtak som er bindende for medlemslandene og bedriftene. Vedtak treffes ved simpelt flertall. Den Høye Myndighet har ni medlemmer hvorav de seks lands regjeringer oppnevner åtte. Disse utpeker sammen det niende medlem.

Til dekning av administrasjonskostnader og til oppbygging av et særskilt *garantifond* har Den Høye Myndighet adgang til å pålegge bedriftene avgifter på grunnlag av produksjonsverdien. Den Høye Myndighet kan videre oppta lån, yte lån og stille garanti for lån som bedriftene opptar.

Ministerrådet består av et regjeringsmedlem fra hvert medlemsland. Ministerrådets oppgave er å virke som koordinerende organ mellom Den Høye Myndighet og medlemslandenes regjeringer. Det skal påse at utbyggingen av kull- og stålindustrien i størst mulig utstrekning samsvarer med de seks lands alminnelige økonomiske politikk. I særlige tilfelle er det nødvendig med samtykke fra Ministerrådet før et vedtak av Den Høye Myndighet kan tre i kraft.

Medlemslandene eller Ministerrådet kan innanke vedtak av Den Høye Myndighet for **Domstolen**, hvis avgjørelser blir bindende for medlemslandene. **Den Europeiske Parlamentariske Forsamlings** viktigste oppgave i forholdet til Kull- og Stålfellesskapet er å drøfte Den Høye Myndighets årsrapport. Forsamlingen kan gi Den Høye Myndighet mistillitsvotum med to tredjedels flertall med den følge at dens medlemmer må gå av.

Storbritannia undertegnet i desember 1954 en avtale om assosiering med Kull- og Stålfellesskapet, og det er opprettet et særlig assosieringsråd som regulerer forholdet mellom de to parter.

Fellesskapet sto mot slutten av overgangsperioden overfor alvorlige problemer som følge av at etterspørselen etter kull sviktet. Det oppsto vansker med å finne avsetningsmuligheter, hvilket førte til produksjonsinnskrenkninger og betydelig arbeidsløshet. Særlig ble gruveindustrien i Belgia rammet. Det utviklet seg her en kompetansestrid mellom Den Høye Myndighet som sto for helhetssynet, og Ministerrådet der regjeringene kjørte fram de nasjonale interesser. Resultatet ble stort sett at de nasjonale interesser slo igjennom.

• • •

Traktaten om **Det Europeiske Atomenergifellesskap (EURATOM)** ble undertegnet i Roma i mars 1957 av de seks land. Den trådte i kraft 1. januar 1958.

Fellesskapet har til oppgave å fremme en felles europeisk utnyttelse av atomenergien. Med dette mål for øye skal

Fellesskapet fremme forskning og spredning av teknisk viten, fastsette sikringsnormer og påse at disse overholdes, fremme investeringer og sikre oppbyggingen av kapitalutstyr som trenges for utvikling av atomenergien innenfor Fellesskapet. Det skal sikre jevn tilførsel av råstoffer innenfor hele området og ved kontrolltiltak garantere at spaltbart materiale ikke brukes til andre formål enn tiltenkt. Det skal ha eiendomsrett til spaltbart materiale som overføres til Fellesskapets eie, opprette et felles marked for produksjonsfaktorer og utstyr med fri kapitaloverføring og fri bevegelighet av spesialisert arbeidskraft. Det skal endelig opprette forbindelser med land og organisasjoner utenfor Fellesskapet for å fremme den fredelige utnyttelse av atomenergien.

De oppgaver som er tildelt EURATOM utføres av *Ministerrådet, Kommisjonen, Forsamlingen og Domstolen*. Til disse institusjoner er knyttet et antall spesielle organer av rådgivende art.

Kommisjonens plass i systemet er svært lik den som er tildelt Kommisjonen i Det Europeiske Økonomiske Fellesskap. Den er et selvstendig organ med fem medlemmer. Kommisjonen har myndighet til å treffe vedtak innenfor et vidt område. Den forbereder Ministerrådets beslutninger.

EURATOM's studiearbeid utføres dels i felles forskningssentra, dels ved industrikontrakter og dels ved internasjonale samarbeidsavtaler.

I de to første år var EURATOM særlig opptatt med å bygge ut et avtaleverk i forholdet til internasjonale organisasjoner og til nasjonale regjeringer og institusjoner både innenfor og utenfor Fellesskapet. Samarbeidsavtaler er inngått med blant annet De Forente Stater, Storbritannia og Canada.

I det siste har en bestrebet seg på å komme i gang med det praktiske arbeid. I denne perioden har EURATOM i stor utstrekning overtatt eksisterende nasjonale atomenergisentra som heretter skal drives som EURATOM-prosjekter.

Det gjenstår imidlertid meget før det vitenskapelige og tekniske samarbeidet mellom EURATOM og medlemsstatenes institusjoner er fullt utbygget.

• • •

Det *politiske samarbeid* som nå er innledet mellom de seks land som er med i de tre fellesskapene, foregår på siden av det økonomiske samarbeid og er foreløpig ikke formalisert i særskilte avtaler. Det har ikke funnet sin endelige form.

Det hersker ulike oppfatninger hos de seks land om samarbeidet skal ta sikte på en *politisk forbundsstat i Europa* med felles europeisk parlament og felles statsrettslige institusjoner, eller om det skal begrenses til et *politisk samarbeid mellom suverene stater*.

Den konsultasjonsvirksomhet som er innledet, bygger på franske forslag om et samarbeid uten overnasjonal karakter mellom regjeringene i medlemslandene på bl.a. det politiske, kulturelle og forsvarsmessige plan. Hittil er disse forslag bare delvis satt ut i livet. Men på et møte i juli i år i Bonn mellom stats- og regjeringssjefene i de seks land var det enighet om at tiden nå er inne til å utarbeide nærmere regler for dette politiske samarbeidet. Det var også enighet om å opprette et råd av de regjeringsmedlemmer som er ansvarlig for kultursamarbeidet med utlandet. Forslaget om et europeisk universitet ble også godkjent.

Det må antas at arbeidet med å formalisere det politiske samarbeidet mellom de seks land vil bli drevet videre. Det ser imidlertid ut til at de foreløpig vil konsentrere seg om de rent politiske spørsmål og om kultursamarbeidet, slik at forsvarspolitikken blir holdt utenfor. Denne vil foreløpig fortsatt bli henvist til andre organisasjoner hvor den mer naturlig hører hjemme. Det fremtidige forholdet mellom det politiske samarbeidet og samarbeidet i de tre fellesskapene er fortsatt uklart, og noen endelig avklaring her kan neppe ventes med det første.

Forhandlingssituasjonen.

Storbritannia og Danmark samt Eire har bedt om forhandlinger med sikte på medlemskap i det Europeiske Økonomiske Fellesskap. Storbritannia har gjort sitt medlemskap betinget av at det blir funnet løsninger på Samvelde-problemene og landbruksproblemene og at hensyn blir tatt til de andre EFTA-land. Det første forhandlingsmøte mellom Fellesmarkedet og Storbritannia er fastsatt til 10—11. oktober i Paris. Britene skal da gjøre nærmere rede for sine problemer og antyde etter hvilke linjer de kan løses. Forhandlingene om disse spørsmål vil så ta til i midten av november i Brussel.

Fellesskapet vil også ta den første kontakt med Danmark i slutten av oktober. Eires søknad ble sendt Kommisjonen til uttalelse. I dette ligger trolig en tvil om Eire er i stand til å påta seg medlemskapets fulle forpliktelser.

• • •

Det Britiske Samveldets handelspolitiske tilknytning til Fellesmarkedet dreier seg for det første om de preferanser britiske varer nyter godt av i Samveldelandene, for det annet de fordeler Samveldelandene har på det britiske marked for sine industrivarer, og for det tredje Samveldelandenes tollfrihet og preferanser på det britiske marked for landbruksvarer og tropiske produkter. Britene har allerede sagt fra at de for sitt vedkommende ikke vil ha innvendinger mot at det blir tatt opp forhandlinger mellom Fellesmarkedetslandene og Samveldelandene om tollspørsmål som fører til en reduksjon av de preferanser britiske varer har i Samveldelandene. Importen av industrivarer til Storbritannia, særlig fra Canada, reiser derimot vansker som ennå ikke kan se løsninger på. En mulighet er nedsettelse av selve fellestariffen for viktige varer. En annen mulighet er bruk av tollkvoter, d.v.s. tollfri import eller import til reduserte tollsatser for visse kvanta av enkelte varer. Sam-

veldelandenes eksport av landbruksvarer til Storbritannia må reguleres innen rammen av den felles landbrukspolitikk. Den tollfrie import av matvarer har ført til et annet støttesystem for det britiske landbruk enn det kontinental-europeiske. De problemer dette reiser, må også finne sine løsninger innen rammen av den felles landbrukspolitikk. Hvorvidt dette vil føre til endringer i den felles politikk på dette område i Fellesmarkedet, er det ennå for tidlig å ha noen mening om.

De tropiske produkters stilling må behandles som ledd i drøftingene om tilknytning til Fellesmarkedet for de tidligere oversjøiske land og områder.

Det er ikke klart om britisk medlemskap i Fellesmarkedet vil føre til at man slår sammen de to preferanseområdene — det britiske og det De Seks alt har. Spørsmålet oppstår i tilfelle om De Forente Stater ut fra bl.a. hensynet til Syd-Amerika kan gå med på nye skiller mellom utviklingslandene, der noen av disse får preferanse for sine varer i Europa, mens andre ikke får det.

Dette reiser det videre problem om de vestlige industrialiserte lands handelspolitiske forhold til utviklingslandene. Disse problemer har så stor økonomisk og politisk rekkevidde at de under enhver omstendighet må løses i felleskap av alle de vestlige industrialiserte land. Det samme gjelder spørsmålet om de store kreditter og lån for utviklingsformål som vil være nødvendig i årene fremover. Disse spørsmål drøftes nå i De Forente Nasjoner og vil bli en hovedoppgave for OECD når denne organisasjon kommer ordentlig igang. Samveldelandenes handelspolitiske tilknytning til Fellesmarkedet sammen med tidligere belgiske, franske, italienske og nederlandske besittelser, må i virkeligheten sees som ledd i et større problemkompleks som de vestlige industrialiserte land ennå ikke for alvor har gitt seg i kast med.

Men dette forhindrer ikke at Samvelde-problemene må avklares nærmere nå før en kan bedømme om det er grunn-

lag for britisk medlemskap i Fellesmarkedet. Det er vanskelig å si hvor lang tid dette vil ta, men om 2—4 måneder vil en bedre kunne se hvilken veg utviklingen vil kunne ta.

* * *

Før dette er gjort, vil de andre EFTA-land, Danmark inkludert, neppe komme i reelle forhandlinger med de seks medlemsland i Fellesmarkedet. De andre EFTA-lands eventuelle tilknytning til Fellesmarkedet er jo i realiteten avhengig av om forhandlingene med Storbritannia fører fram.

De andre EFTA-land har hittil ikke tatt endelig standpunkt til spørsmålet om hvordan de skal forholde seg. Men de er enige om at det britiske initiativ byr en anledning til å finne løsninger for alle EFTA-land. De ønsker å stå sammen i forhandlingene. EFTA-samarbeidet skal opprettholdes i det minste til tilfredsstillende ordninger er utarbeidet for å imøtekomme EFTA-landenes forskjellige legitime interesser, og derved sette dem i stand til å delta fra samme tidspunkt i et integrert europeisk marked.

Norges valg.

De muligheter Norge må overveier, er
å bli stående helt utenfor det nye stormarkedet i Europa,

å forsøke å få en løsere tilknytning til Fellesmarkedet gjennom en assosiert status,

eller endelig å påta seg medlemskapets rettigheter og forpliktelser.

* * *

Ved å stå utenfor vil Norge møte en tollmur som omfatter de seks nåværende medlemsland og Storbritannia og Danmark. I 1959 avtok disse åtte land omkring 55 prosent av vår totale vareeksport, hvilket gir en pekepinn om problemenes størrelsesorden. På grunn av den spesielle sammen-

setning vår eksport har, vil den i tilfelle bli utsatt for betydelig økt tollbelastning. Hovedvekten av denne eksporten går til land med ingen eller lave tollsatser på de spesielle norske eksportvarer, og disse land vil nå etterhvert sette sine tollsatser opp for å komme på høyde med den felles ytre tolltariff som Fellesmarkedet skal iverksette. Dette rammer bl.a. treforedlingsprodukter, aluminium, ferrolegeringer og sink, fisk og fiskeprodukter, hvalolje og fettprodukter. De felles ytre tollsatser er satt så høyt at de vil kunne gi betydelige fordeler for områdets egen produksjon av disse varer.

Dette vil skape vansker for *norsk eksportindustri*. For enkelte varer vil de felles ytre tollsatser kunne gjøre det nesten umulig å opprettholde den nåværende eksport. Å stå utenfor vil videre kunne skape betydelige problemer for den fortsatte utvikling av norsk *foredlingsindustri* som jo skal være grunnlaget for økningen av levestandarden i årene fremover. Også for *fiskeriene* vil det kunne få alvorlige følger om Norge blir stående utenfor en slik bred europeisk markedsdannelse. Norge vil kunne bli henvist til i det vesentlige å finne avsetning for sine fiskeprodukter på oversjøiske markeder og i Øst-Europa.

Ved å stå utenfor det nye økonomiske samarbeidet i Vest-Europa vil norsk næringsliv ikke komme med i den økonomiske og tekniske integrering og vil derved risikere å bli liggende etter i utviklingen. *Hjemmeindustrien* må under enhver omstendighet regne med skjerpet konkurranse som følge av en mer rasjonell produksjon i det større marked.

* * *

Den økonomiske hensikt for Norge ved eventuell tilknytning til det utvidete Fellesmarked vil være å oppnå tollfri adgang til stormarkedet for norske eksportvarer og på annen måte få delta i det økonomiske samarbeidet over landegrensene. Dette vil kunne skape grunnlaget for sterkere utbygging av næringsgrener hvor Norge bør ha særlige forutset-

ninger for betydelig ekspansjon i årene fremover. Norges deltakelse i EFTA-samarbeidet har hatt gunstige virkninger. Selv om konkurransetrykket på hjemmeindustrien vil øke i et nytt stormarked, blir ekspansjonsmulighetene også betydelig større. Landene i Fellesmarkedet har dessuten i de senere år hatt en økonomisk vekst som ligger vesentlig over vekstratene såvel i EFTA-landene som i Nord-Amerika, og det er intet som tyder på at ikke dette vil fortsette.

Valget av tilknytningsform for Norge er vanskelig. Det knytter seg usikkerhetsmomenter til såvel hva medlemskap medfører som hva en assosieringsordning vil kunne gå ut på.

En *assosieringsordning* må sikte på en gjensidig tollpreferanse i forhold til utenforstående land. Den må være i samsvar med reglene i **Generalavtalen om Tolltariffer og Handel (GATT)**. Denne avtale som alle industrialiserte vestlige land er medlemmer av, krever at slike ordninger har form av en tollunion eller et frihandelsområde omfattende i det vesentlige alle varer. Frihandelsforhandlingene i Paris i tiden 1956—58 da en forsøkte å få til en bred økonomisk markedsordning for alle vest-europeiske land, brøt sammen fordi Frankrike ikke ville gå med på en løsere frihandelsordning rundt Fellesmarkedet som kunne utvanne det system som Roma-traktaten trekker opp. Dette er også grunnen til at EFTA-landenes senere forsøk på å komme fram til en ren økonomisk markedsordning, heller ikke har ført fram. *Det er ingen grunn til å tro at de seks land i Fellesmarkedet i dag ville være mer tilbøyelig enn før til å gå med på en tilknytningsordning for Norge i form av et slikt frihandelsområde som en nå har i EFTA.*

En må derfor regne med at en eventuell assosieringsordning for Norge vil bety en tollunion. I hvilken utstrekning Norge i tilfelle skal få reell medbestemmelsesrett må klart fastlegges i assosieringsavtalen. Dette blir igjen et spørsmål om hva en kan make å forhandle seg fram til.

I assosieringsforhandlinger vil problemstillingene fra

Paris-forhandlingene dukke opp igjen, nemlig spørsmålet om *særordninger mot viktige norske eksportvarer, etableringsretten, landbruket, kapitalbevegelsene o.s.v.* Hva forhandlinger om disse spørsmål vil kunne føre til, er det neppe mulig å ha noen endelig mening om. Det ville imidlertid neppe være realistisk å tro at Norge skulle kunne få tollfri adgang til stormarkedet for f.eks. aluminium, treforedlingsprodukter og ferrolegeringer, uten at en samtidig er villig til å gi etter for krav om etableringsrett i Norge. *Det er derfor lite sannsynlig at Norge gjennom forhandlinger om en assosieringsordning unngår at spørsmålet om etableringsretten kommer opp.*

Det er videre vanskelig å forestille seg at Norge skulle få tollfri adgang til stormarkedet for fiskeprodukter uten betydelige innrømmelser på produksjonssiden.

Som assosiert land vil Norge *ikke få sete i Fellesmarkedets organer.* En vil bare kunne få en begrenset innflytelse når det gjelder endringer i tollnivået eller utformingen av den felles handelspolitikk. Norge vil neppe få den innflytelse over utformingen av en felles fiskeripolitikk for området som rettelig tilkommer Europas største fiskeriland.

Landene i Fellesmarkedet har trolig ikke noen enhetlig oppfatning når det gjelder assosiasjonsspørsmålet. Men de bestemmer selv om de overhodet vil forhandle om assosieringsavtaler. Under enhver omstendighet må en regne med at Fellesmarkedet vil innta det standpunkt at forhandlinger om eventuelle assosieringsordninger må vente til forhandlingene om utvidelse av medlemstallet er sluttført. Det vil i beste fall kunne ta tid.

Dersom Norge velger å ta opp forhandlinger med sikte på å komme fram til en løser assosieringsordning med Fellesmarkedet, så må det være i full erkjennelse av de faremomenter som her er pekt på.

• • •

Dersom Norge velger å ta opp forhandlinger med sikte på å undersøke mulighetene for norsk *medlemskap* i Fellesmarkedet, så må den økonomiske hensikt med dette som før nevnt, være å sikre tollfri adgang til det nye europeiske stormarked for alle norske eksportvarer og dermed skape grunnlaget for fortsatt økonomisk vekst og større bredde i produksjonen her i landet. Norsk medlemskap må innebære fulle rettigheter for norske eksportprodukter. Eventuelle særordninger må ha klar hjemmel i Roma-traktatens alminnelige unntaksbestemmelser som også Norge selv må få kunne nyte godt av.

Landene i Fellesmarkedet hevder at nye medlemmer må godta Roma-traktatens bestemmelser og forpliktelser som de nå står, med de tilpasninger i avtaleverket som f.eks. endringer i avstemningssystemet nødvendiggjør. På den annen side gir Roma-traktatens system en balanse mellom interessene til de seks land som laget den. Og det er da ikke mer enn rimelig at også nye medlemsland får den samme anledning til å skape balanse mellom rettigheter og forpliktelser. Under enhver omstendighet har de nåværende medlemsland ordnet spesielle nasjonale problemer i form av særprotokoller og protokolltilførsler til såvel traktatens bestemmelser som til de vedtak som senere er truffet. Storbritannia og Danmark sikter på å løse sine spesielle problemer på samme måte.

Flertallsavgjørelser har Norge tidligere godtatt i De Forente Nasjoner, Det Internasjonale Valutafond og Verdensbanken, og nå sist i EFTA. Norge har tidligere også godtatt prinsippet om flertallsvedtak basert på veiet stemmerett. Dette er ikke funnet å være i strid med Grunnloven.

Derimot vil vedtak av Ministerrådet eller Kommissjonen i form av reguleringer som får direkte internrettslige virkninger, være noe nytt i norsk statsliv. *Det er denne side av samarbeidet i Fellesmarkedet som gjør at det neppe kan bli aktuelt for Norge å tiltre Roma-traktaten uten*

endring av Grunnloven, d.v.s. vedtakelse av foreliggende forslag til ny § 93 i Grunnloven.

Benelux-statene har etter nøye overveielser kommet fram til den konklusjon at det overnasjonale system med sterke institusjoner som Roma-traktaten trekker opp, gir større sikkerhet for objektiv saksbehandling og reell medbestemmelsesrett for et lite land enn et tradisjonelt regjeringssamarbeid hvor de større makter vil kunne dominere. Benelux-landene har dessuten seg imellom et nært samarbeid som har stor betydning i praksis fordi de etter avstemningsreglene vil kunne hindre vedtakelse av stormaktsforslag de ikke liker. Forslag fra Kommisjonen vil imidlertid kunne bli vedtatt mot de små lands stemmer.

Norges deltakelse i de internasjonale organisasjonene OEEC, GATT og Valutafondet har ført til at vi har gitt avkall på enkelte handelspolitiske virkemidler. Men også Fellesmarkedets handelspolitikk må basere seg på reglene i GATT og Valutafondet, så dette medfører i tilfelle neppe vesentlige endringer.

Innføring av en felles ytre handelspolitikk vil få betydning for forholdet til utviklingslandene og til statshandelslandene. Når det gjelder utviklingslandene, har Norge ført en liberal handelspolitikk. Et utvidet Fellesmarked vil omfatte en større andel av medlemslandenes utenrikshandel, og når vernetollen her blir redusert og faller bort, vil det for mange varer bli mindre å vinne ved vernetoll overfor tredjeland. Det er da grunn til å tro at beskyttelsesmessige hensyn vil kunne få mindre gjennomslagskraft i forhold til tredjeland. Forholdet til utviklingslandene vil under enhver omstendighet bli drøftet på bred basis av alle de vestlige industrialiserte land i årene fremover, og det er ennå ingen gitt å kunne se hva utviklingen vil kunne føre til.

Forholdet til statshandelslandene, d.v.s. østhandelen, vil imidlertid kunne reise visse problemer. Norges samhandel med Øst-Europa er i dag basert på bilaterale handelsavtaler som sikrer avsetning av enkelte norske eksportprodukter.

Eksporten til Øst-Europa utgjør knapt 5 prosent av den totale utførsel, men for enkelte fiskeprodukter og fett betyr de øst-europeiske markeder ganske meget, idet disse markeder tar henholdsvis 10 og 25 prosent av den samlede eksport av disse varer. De viktigste importvarer fra Øst-Europa er korn og sukker, og disse inntar på sin side en sentral plass i Fellesmarkedets landbruk og landbrukspolitikk.

Når det gjelder etableringsretten, skal borgere og selskaper i andre medlemsland ha samme adgang til å etablere seg og drive næringsvirksomhet som landets egne borgere og selskaper. Denne adgang til å drive næringsvirksomhet kan begrenses forutsatt at det ikke blir forskjellsbehandling.

Det synes under enhver omstendighet ønskelig å tilpasse norsk konsesjonslovgivning. Det er allerede i betydelig utstrekning foreslått å behandle utlendinger og innlendinger likt. Med bestemmelser om blant annet offentlig kjøpsrett, skulle det kunne hindres at vannkraft, malmforekomster, skog og landbruksjord i noen større utstrekning kommer i utenlandsk eie. Mens det offentlige i Norge eier ca. 20 prosent av skogforekomstene, er således ca. 60 prosent av all tysk skog offentlig eiendom. Reguleringer som er ledd i struktur- eller konserveringspolitikk vil kunne beholdes når de bare anvendes likt overfor alle medlemslands borgere.

En vil kunne hindre utlendinger i å etablere virksomhet på vilkår som ikke er tilfredsstillende for landet. Prioritet skulle fortsatt kunne gis til innenbygdsboende ved kjøp av jord og skog. Jordlovens bestemmelser som stiller som betingelse at kjøper av jord skal drive den som gårdsbruk på forsvarlig måte, skulle kunne opprettholdes. Borgere i andre medlemsland som tar fast opphold i bygda, må imidlertid bli stilt likt med norske borgere.

Det må også være adgang til fortsatt kontroll med aksjene i bestående selskaper gjennom konsesjonslovgivningen som

krever konsesjon for oppkjøp av 35 prosent eller mer av aksjene i konsesjonspliktige selskaper. Dette gjelder allerede idag likt for både nordmenn og utlendinger.

Restriksjoner på kapitaloverføringer mellom medlemslandene skal gradvis fjernes i løpet av overgangsperioden. Reglene på kapitalområdet er motstykket til likheten i adgangen til å utøve næringsvirksomhet.

Det har vært gitt uttrykk for frykt for at utenlandske kapitalinteresser gjennom en frigjøring av kapitalbevegelsene vil søke å få hånd om norske bedrifter, dels for å sikre råstofftilgangen og dels for å slippe unna uønsket konkurranse. Farene her er meget reelle for et lite land. En må derfor nøye overveie hva en i tilfelle kan gjøre, såvel i forhandlingene med Fellesmarkedet som på nasjonalt grunnlag. Det er neppe mulig å si noe mere om dette sentrale spørsmål på det nåværende tidspunkt.

På grunn av naturforholdene vil norsk jordbruk komme i en særdeles vanskelig stilling dersom det blir henvist til å konkurrere på hjemmemarkedet til de priser som en må regne med vil bli fastlagt innen Fellesmarkedet, og som baserer seg på produksjonsvilkår som er langt gunstigere enn dem norsk jordbruk arbeider under. Selv om strukturforholdene i Norge kan bedres ganske betydelig over et lengre tidsrom, setter trolig naturforholdene en grense for hvor langt det er mulig å komme. En rask og vidtgående strukturrasjonalisering vil også reise betydelige sosiale og samfunnsmessige problemer i et land med en så spredt bosetning som Norge har.

En må derfor i tilfelle få forståelse for det syn at den strukturrasjonalisering som norsk landbruk gjennomgår, vil ta lengre tid enn den planlagte overgangsperiode til den felles landbrukspolitikk. Det bør videre oppnås forståelse for at Norge gjør full bruk av de muligheter traktaten byr på for å gi støtte til bruk som har dårlige strukturelle eller naturlige betingelser for landbruksproduksjon, eller subsidier innen rammen av økonomiske utbyggingsprogrammer.

En særordning for Nord-Norge vil i tilfelle kunne være en hjelp for de nordlige distrikters vedkommende.

Sett fra et norsk synspunkt kan det reises mange spørsmål i forbindelse med behandlingen av fisk og fiskevarer innen Fellesmarkedet. Mens Norge er interessert i en friest mulig adgang til å selge fisk og fiskevarer til landene i Fellesmarkedet, vil de mange diskriminerende norske bestemmelser på produksjonssiden reise problemer som bør finne sin løsning som ledd i fremtidige forhandlinger om den felles fiskeripolitikk.

Nord-Norge er et økonomisk mindre utviklet område, som ligger politisk utsatt til. Norske myndigheter har påtatt seg et særlig ansvar for å fremme den økonomiske utvikling i denne del av landet. Roma-traktaten tar spesielt sikte på å muliggjøre regionale utviklingsprogrammer. Den særlige Investeringsbank og det Sosialfond som Fellesmarkedet har opprettet, vil kunne nyttes for dette formål. På samme måte som for Syd-Italia, må det være mulig i tilfelle å få en særlig protokoll som inneholder en erkjennelse av de spesielle forhold i Nord-Norge og en oppfordring til fellesinstitusjonene og medlemslandene om å utnytte fullt ut de muligheter traktaten byr på til å fremme den økonomiske utvikling i Nord-Norge.

Roma-traktaten gir en ramme for medlemslandenes bruk av virkemidler i den økonomiske politikk som går lenger enn hva Norge tidligere har vært vant til i økonomiske samarbeidsorganisasjoner. Innenfor rammen av spillereglene er det selvsagt fortsatt rom for det enkelte medlemsland til å føre en nasjonal økonomisk politikk.

Deltagelsen i et utvidet Fellesmarked på Roma-traktatens grunn innebærer ikke at statene avskjærer seg fra mulighetene for å planlegge den økonomiske politikk på lengre sikt, men det vil kunne innebære en viss endring i bruken av virkemidler — først og fremst ved at diskriminering på grunnlag av nasjonalitet innenfor Fellesskapet må unngås. Dersom det fra nasjonalt synspunkt finnes hensiktsmessig,

vil det imidlertid fortsatt være mulig f. eks. å utvide den nasjonaliserte sektor av økonomien.

Konjunkturpolitikken i Vest-Europa kan neppe under noen omstendighet føres isolert fra utviklingen i Nord-Amerika. Den generelle økonomiske politikk og konjunkturpolitikken vil bli gjort til gjenstand for samarbeid på bredere basis i OECD i årene fremover.

Fellesmarkedets konkurranseregler er på mange måter ikke ulike reglene i den norske prislov. De inneholder som nevnt forbud mot monopoler og konkurranseregulerende avtaler, statlig støtte og dumping som begrenser konkurransen eller forvrir konkurranseforholdene innen området. Innenfor en bred europeisk markedsdannelse må det imidlertid på den annen side ventes en utvikling i retning av større bedriftsenheter. Når produksjonen rasjonaliseres og spesialiseres, vil det være en naturlig utvikling at bedrifter blir større.

Et spesielt problem for Norge reiser seg i forbindelse med det nordiske arbeidsmarked. Dette må en ha for øye i eventuelle forhandlinger.

Andre EFTA-lands stilling.

Det er nødvendig at **Finnland** og **Østerrike** får opprettholde adgangen til de vestlige markeder. Det synes å være alminnelig forståelse for dette, og det vil etter all sannsynlighet bli utvist vilje til å finne ordninger som så langt råd er, løser deres økonomiske problemer. En slik ordning ble funnet for **Finnland** i EFTA.

Sverige og **Sveits** har selv valgt å holde fast ved en alliansefri utenrikspolitikk også i etterkrigstiden. De grenser en alliansefri politikk i fredstider setter i markedsspørsmålene, er neppe klart fastlagt. Foreløpig er de to land av den oppfatning at medlemskap i Fellesmarkedet vil være ufor- enlig med deres utenrikspolitiske linje.

Vurderingen hos enkelte av landene i Fellesmarkedet synes prinsipielt å være at dersom enkelte europeiske industrielt utviklede land ikke ønsker å påta seg forpliktelsene ved fullt medlemskap, må de regulere sitt handelspolitiske forhold til Fellesmarkedet på vanlig måte. Men det kan neppe være tvil om at den økonomiske påkjenning det vil være for disse land å bli stående utenfor den nye markedsdannelse i Europa, vil kunne bli ganske betydelig. I den alminnelige utenrikspolitiske situasjon reiser spørsmålet seg om det vil være hensiktsmessig å kreve at vest-europeiske land skal betale en slik pris for sin alliansefrihet. En bør kunne regne med at det blir vist forståelse for også disse lands problemer.

Når forhandlinger vil kunne komme i stand, og hva eventuelle assosieringsordninger for dem vil kunne komme til å gå ut på, er det foreløpig neppe mulig å ha noen begrunnet mening om. Det er vel i og for seg ikke utenkelig at landene i Fellesmarkedet vil kunne gå med på en ordning hvorved enkelte nøytrale land i Europa påtar seg alle økonomiske forpliktelser i Roma-traktaten mot å få adgang til stormarkedet. De må i tilfelle påta seg medlemslandenes materielle økonomiske forpliktelser, men får i navnet en assosiert status. Forskjellen vil i første rekke kunne bli av institusjonell art, d.v.s. at de assosierte land ikke får sete i Fellesmarkedets organer, men må delta gjennom et særskilt assosiasjonsråd som får begrenset innflytelse. Bare utviklingen kan imidlertid vise om slike ordninger vil kunne være mulige.

Portugal står i en noe annen stilling. Det har ikke et nøytralt lands politiske tilleggsproblemer i markedsspørsmålene. Imidlertid er landet økonomisk, kanskje også indrepolitisk, neppe i stand til å påta seg medlemskapets forpliktelser. Hvordan Portugal vil forsøke å ordne sitt forhold til det utvidede Fellesmarked, er derfor foreløpig ikke klart.

Nordisk samarbeid.

Island er det eneste nordiske land som ikke har tilknytning til EFTA-samarbeidet. Som følge av utviklingen i forhandlingssituasjonen har Island stort sett forholdt seg avventende. Men det kan neppe være tvil om at det er av stor betydning for Island å få adgang til det nye stormarked i Vest-Europa for sine eksportprodukter. Det er viktig for Island å komme fullt ut med i drøftingene av en felles europeisk fiskeripolitikk i årene fremover. Flere nordiske land har her betydelige interesser felles.

De nordiske land har en felles kultur og mange felles tradisjoner. De står som representanter for sosialt fremskritt og politisk stabilitet. Den nordiske samhörighet må ikke tapes. Dette var bakgrunnen for at Norge våren 1961 forsøkte å få i stand et felles EFTA-opplegg som ville gjort det mulig for alle EFTA-land å innlede forhandlinger med landene i Fellesmarkedet på felles grunnlag uten på forhånd å være bundet til et bestemt sluttresultat. Dette førte dessverre ikke fram. Men det forhindrer ikke at de nordiske land må forsøke å holde sammen så langt råd er i markedsforhandlingene og i den nye markedsorganisasjon i Europa som kan bli resultatet av disse forhandlinger, selv om de kommer til å delta i den på forskjellig grunnlag.

Arne Langeland

er født i 1928. Han tok juridisk embets-eksamen i 1952 og ble ansatt i Utenriksdepartementet i 1953. I årene 1954—56 var han sekretær ved den norske ambassaden ved NATOs og OEECs hovedkvarterer i Paris. I de to følgende år var han ambassadesekretær i Ankara. Siden januar 1959 har han vært sekretær i Utenriksdepartementet.

2/50
Abonner på:

«Tidens Ekko»

«Tidens Ekko» utgis av Norsk Utenrikspolitisk Institutt i samarbeid med Chr. Michelsens Institutt. Hvert hefte omfatter et emne fra aktuell utenrikspolitikk, og vil gi en god bakgrunn for å forstå avisenes dagsnyttegrammer. Videre vil heftene kunne brukes som grunnbøker i samtidskunnskap for skoler og studiegrupper.

Enkelthefter kr. 2.50

Årsabonnement, 10 hefter, kr. 20.—

«Tidens Ekko» vil i de nærmeste månedene komme med disse heftene:

- Nr. 4 (primo desember): Jakob Sverdrup :
NATO — nye problemer.
- Nr. 5 (primo januar): Nils Ørvik : Norsk
utenrikspolitikk siden 1945.
- Nr. 6 (primo februar): Knut Frydenlund :
Berlin-spørsmålet.

Postgiro 86 41, Norsk Utenrikspolitisk Institutt, Oslo.

Heglands Boktrykkeri — Flekkefjord